

II. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНІКИ ГРИ У ЗМАГАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТСМЕНІВ У НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ

Олександр Соловей, Ірина Мицак

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Аннотация

Проведено комплексное педагогическое наблюдение игры теннисистов для определения эффективности результатов соревновательной деятельности и оценки перспективности совершенствования учебно-тренировочного процесса.

Annotation

The complex pedagogical investigation of tennis players' performance to define the results in the competitive activity and to assess the perspectives of the training process perfection was carried out.

Постановка проблеми. Техніка гри в настільному тенісі розглядається як ступінь володіння технічною майстерністю спортсмена, яка відповідає особливостям даного виду спорту та спрямована на досягнення високих спортивних результатів [6].

Питання кількісної оцінки технічної майстерності надзвичайно важливе для керування тренувальним процесом в спортивних іграх. Збір статистичного матеріалу щодо ігрових дій спортсменів безпосередньо під час гри є сьогодні дуже важливим.

Як зазначає Платонов В.М., техніка виду спорту вдосконалюється у залежності від зміни правил і суддівства, покращення спортивного інвентаря [7].

За останні роки ряд таких перемін відбувся і у настільному тенісі. Зокрема, ускладнення технічного арсеналу ударів у зв'язку з удосконаленням інвентаря (ракеток, накладки, м'ячів, столи, кросівки); зміна техніки переміщення через запровадження синтетичного покриття; збільшення швидкості гри та зменшення кількості помилок у зв'язку зі зміною правил змагань (кількість подач, рахунок партії). Все це зумовлює зростання потреби детального аналізу змагальної діяльності тенісистів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективне управ-

ління тренувальним процесом у спорті потребує глибоких знань особливостей змагальної діяльності, у розробці і впровадженні в практику науково-обґрунтованої системи засобів контролю [4, 7].

Як відзначають Платонов В.М. (2003), Барчукова Г.В. (1997), раціональне управління підготовкою спортсменів можливе тільки за умов наявності об'єктивної інформації щодо структури і змісту змагальної діяльності конкретного спортсмена чи команди та порівняння з модельними параметрами змагальної діяльності спортивної еліти у відповідному виді спорту [1, 8].

Під час змагальної діяльності виникають конкурентні відношення, які сприяють максимальному проявленню психічних, фізіологічних, фізичних показників організму спортсменів і техніко-тактичних показників і, як правило, сприяють досягненню високих спортивних результатів (перемога, зайняті особисті і командні місця).

На думку провідних спеціалістів, педагогічна роль змагань заключається в тому, що вони підводять підсумки навчально-тренувального процесу, сприяють підвищенню його ефективності і виявленню слабких елементів у підготовці спортсменів [2, 3, 5]. Змагання є практичною перевіркою стану моральних і вольових

якостей спортсмена, рівня його спеціальної підготовленості.

В теорії спорту (В.М. Платонов, 1997) визначають різноманітні види змагань: підготовчі, контрольні, підводящі, відбіркові, головні.

Досягнення успіху на змаганнях зумовлюється рядом компонентів змагальної діяльності, зміст яких і визначає її структуру. Насамперед це:

- стратегія гри, що представляє собою систему знань про принципи змагальної діяльності, дає можливість передбачити умови і характер змагань;

- тактичні дії під час атакуючого і захистного варіанту гри, підбір тактики розіграшу подачі, партії і всієї зустрічі;

- техніка гри, поєднання технічних дій: переміщення, подачі, різноманітні удари.

На сьогоднішній день на змаганнях різного рівня широко застосовується комп'ютерне і програмне забезпечення, яке дає змогу фіксувати велику кількість параметрів змагальної діяльності.

Спеціальна література містить інформацію, присвячену вивченню особливостей проведення змагань, контролю техніко-тактичних дій під час змагань [3, 5, 6].

Для аналізу ефективності спортивної діяльності в першу чергу необхідно використовувати кількісні оцінки за модельними характеристикам, які найбільше впливають на хід і результати спортивної боротьби і в меншій мірі відображають індивідуальні можливості гри спортсменів.

Провідні фахівці (Барчукова Г.В., 1997; Белиц-Гейман С.П., 1982; Ландик В.И., Похолодчук Ю.Т., Арзютов Г.Н., 2005) стверджують, що успіх у сучасному настільному тенісі визначається перш за все здібністю спортсмена демонструвати активний, наступальний, універсальний стиль гри, стабільно високу динаміку

результативності в залежності від конкретної тактичної ситуації, варіювати обсягом використання і спрямованістю тактико-технічних дій, умінню створювати і реалізувати перевагу при виконанні подачі, прийому подачі надавати контрастаючий характер [1, 3, 6].

Змагальна діяльність в цілому оцінюється комплексним показником ефективності що інтегрує в собі результативність кожної окремо взятої дії або спрямованість дій. Величина комплексного показника ефективності дає уявлення про співвідношення сил суперників і якість гри кожного спортсмена. Досягнення величин модельних характеристик ефективності гарантує тенісисту перемогу у партії, потенціально визначає його можливості у плані ефективної діяльності в сучасних змагальних умовах.

Підсумки тренувальної роботи підводяться в змагальних іграх, і як наслідок цього контролю змагальної діяльності окремих тенісистів і команди в цілому, є пріоритетним серед усіх напрямків проведення контролю у настільному тенісі.

Мета роботи: визначити ефективність показників змагальної діяльності спортсменів у настільному тенісі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; педагогічне спостереження; інформація світової мережі Інтернет; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Педагогічні спостереження і вивчення аналітичних матеріалів оцінки змагальної діяльності ведучих тенісистів (n=8) тенісного клубу «Білі блискавки» СК «Велика гра» м. Дніпропетровська були проведені під час командного чемпіонату України з настільного теніса та ігор Всесвітньої універсиади, які проходили в

Китаї у 2011 році. Було проведено аналіз 32 ігор (128 партій).

Виходячи із даної передумови був передбачений під час педагогічного спостереження аналіз змагальної діяльності тенісистів наступних модельних характеристик: активність, результативна активність, загальна ефективність, ефективність виконання і ефективність прийому подач (за методикою Барчукової Г.В., 1996).

Активність це техніко-тактична спрямованість дій, метою яких є заволоніння ініціативою, організація атаки, яка безпосередньо буде вести до завершення розіграшу очків. Під час змагальної діяльності активність спортсменів оцінювали відношенням кількості очків активного розіграшу до загальної кількості очків у партії.

За результатами педагогічних спостережень визначені наступні показники ефективності і надійності змагальної діяльності, а саме показники активності. Так, тенісисти у зіграних партіях при активному розіграшу здобували в середньому $7,2 \pm 0,9$ очків, що складає 65,4 % від загальної кількості виграних очків.

Результативна активність під час гри проявляється у використанні активних техніко-тактичних дій, що призводять до безпосереднього виграшу очків або примусивши суперника допустити помилки. Визначали результативну активність тенісистів за допомогою показників відсоткового відношення кількості очків, здобутих за допомогою активних дій до загальної кількості зіграних очків. Так, одержані результати спостереження свідчать, що результативна активність спортсменів тенісного клубу «Білі блискавки» знаходиться в середньому у межах $10,1 \pm 0,8$ очків, що складає 57,4 % очків зіграних у партії.

Загальна ефективність під час гри розглядається як ступінь реалізації техніко-тактичного по-

тенціалу тенісиста з урахуванням рівня майстерності конкретного суперника. Оцінюється загальна ефективність за допомогою комплексного показника ефективності, який являє собою відсоткове відношення кількості виграних очків до загальної кількості очків, що розігрувалися у партіях.

Комплексний показник ефективності під час змагальної діяльності свідчить про те, що в середньому тенісисти вигравали $10,5 \pm 0,8$ очків при $17,1 \pm 0,7$ очків розіграних у партіях і складає 61,9 %.

Порівнюючи одержані результати педагогічного спостереження загальної ефективності тенісистів клубу «Білі блискавки» під час розігрування партії і демонстрація гри у її завершальній стадії, при підвищенні рівня емоційної і психологічної напруги, можна задовільно оцінити їх надійність під час гри.

Ефективність виконання подач визначалася за допомогою показників реалізації ініціативи. Так ініціатива передбачена правилами гри. Тенісисти після виконаної подачі розпочинають диктувати характер спортивної боротьби. Результати спостереження свідчать про те, що показники ефективності активної гри на своїй подачі у тенісистів складають у середньому 75,4 % очків виграних у суперників, а це в середньому $8,3 \pm 0,4$ очків із 11 можливих.

Ефективність прийому подач визначає рівень удосконалення умінь спортсмена нейтралізувати активність суперника і заволодіти ініціативою і результативно завершити розіграш очків. Визначається ефективність прийому подач за допомогою відсоткового відношення кількості очків, виграних на подачі суперника до загальної кількості розіграних на подачі суперника очків. Так, середні показники ефективності прийому подач свідчать про те, що тенісис-

ти приймають і виграють $3,8 \pm 0,3$ подачі суперника із $7,8 \pm 0,4$ виконаних, це складає 48,7 %.

Аналіз середніх даних, отриманих у результаті педагогічного спостереження за грою, дозволив установити значне покращення показників, що характеризують технічну підготовленість тенісистів тенісного клубу «Білі блискавки».

Необхідно відмітити, що такі показники тенісистів тенісного клубу «Білі блискавки», як активність при заволодінні ініціативою і організацією атаки (65,4 %), результативна активність техніко-тактичних дій, яка сприяла виграшу очків (57,4 %), загальна ефективність під час гри із суперниками різної кваліфікації (61,9 %) наближені до рівня провідних тенісистів нашої країни (відповідно – 69,3 %, – 66,7 %, – 71,8 %), призерів командного чемпіонату України (відповідно – 67,2 %, – 59,4 %, – 64,7 %) і зарубіжних спортсменів і на рівних суперничають із ними.

Методика оцінки результатів змагальної діяльності тенісистів клубу «Білі блискавки» свідчить про те, що вони мають високі показники ефективності виконання і виграшу очків на своїх подачах (75,4 %), що відповідає середнім значенням наших суперників-призерів чемпіонату України (78,2 %), але при цьому спостерігаються низькі показники ефективності прийому подач суперників, що складає 48,7 % по відношенню своїх опонентів (62,8 %), а також недостатній рівень майстерності.

Слід відзначити, що через складний техніко-тактичний стиль гри деяких суперників, тенісисти клубу «Білі блискавки» не завжди можуть перебудувати зміст своєї результативної активності при досягненні успіху за рахунок помилок суперника, а також недостатньо необхідного

арсенала адекватних засобів ведення результативної, активної боротьби.

Висновки.

На основі проведеного аналізу змагальної діяльності тенісистів клубу «Білі блискавки» і керуючись при цьому перспективними тенденціями розвитку гри, слід зробити наступні висновки і практичні рекомендації, які будуть сприяти підвищенню якості навчально-тренувального процесу і ефективної змагальної діяльності:

1. Планування і організація навчально-тренувального процесу потребує якісного вибору засобів і методів на шляху досягнення високих спортивних результатів. У зв'язку з цим невід'ємним компонентом ефективної системи спортивної підготовки мають бути модельні характеристики змагальної діяльності.

2. Підвищувати рівень змагальної діяльності за рахунок ефективної тактики подач і ударів, а також використанням при відповідних умовах контратакуючого прийому подачі.

3. Формування надійності і ефективності змагальної діяльності тенісистів повинно бути у тісному зв'язку із вихованням особистих якостей і удосконалення здібностей до орієнтації в ігрових ситуаціях, що часто змінюються, змінювати варіанти ведення гри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барчукова Г.В. Биомеханический анализ атакующих ударов как предпосылка формирования технико-тактических действий в настольном теннисе / Г.В. Барчукова, В.Г. Воронов // Теория и практика физической культуры, 1997, – № 2, С. 18-21.
2. Барчукова Г.В. Настольный теннис / Г.В. Барчукова. – М.: ФиС, 1990. – 174 с.
3. Белиц-Гейман С.П. Анализ

- и оценка соревновательной деятельности теннисиста // С.П. Белиц-Гейман / Теннис: Сборник. – М.: ФиС, 1982. – С. 5-8.
4. Глинський Я.М. Практикум з інформатики / Я.М. Глинський – Львів видання 8-ме, оновлене 2005. – С. 121-180.
5. Запорожанов В.А. Основы управления в спортивной подготовке / В.А. Запорожанов // Современная система подготовки. – М., 1995. – С. 213-225.
6. Ландик В.И. Методология спортивной подготовки: настольный теннис / В.И. Ландик, Ю.Т. Похолодчук, Г.Н. Арзютов // Монография. – Донецк: Норд-Пресс, 2005. – 612 с.
7. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте: [учебник для студ. вузов физ. воспитания и спорта] / В.Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 1997. – 584 с.
8. Платонов В.М. Організаційно-методичні принципи підготовки спортсменів високої кваліфікації в чотирирічних олімпійських циклах / В.М. Платонов, В.О. Дрюков // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту: зб. наук. праць. – К., 2003. – С. 20-24.
9. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое приложение: [учебник для студ. вузов физ. воспитания и спорта] / В.Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
10. Правила настільного тенісу. Федерація настільного тенісу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uttfc.com.ua/ukr/rules/>

